

också sägas spegla mycket av Hårdstedts syn på Finlands roll i det svenska riket och svenska språkets roll i Finland. Detta är naturligtvis inte okontroversiellt, men kan ändå fungera som en motvikt till den historiebild som en stor del av bokens finländska läsare har mött i den äldre finsknationella historieskrivningen, där den svenska tiden ofta beskrivs som en förtrycksperiod, ibland med koloniala förtecken, och där historien i hegeliansk anda fullbordas med den finska statens självständighet.

Man kan med viss rätt säga att *Finlands svenska historia* mer är ett svar på nutidens (och 1800-talets) nationellt inspirerade frågor än på de frågor som fanns under den behandlade tiden. Men det är ju något som gäller all historieskrivning! Och på så sätt spelar boken en viktig roll genom att penetrera viktiga frågor i relationerna mellan den västra och den östra riksdelen, som när Finland blev svenskt, när svenskspråkiga kom dit, om Finland var en speciellt utsatt del av riket eller rentav att slags koloni. Likaså berörs viktiga frågor i Finlands fortsatta utveckling som storfurstendöme och suverän stat. De svar som ges är väl balanserade och gör upp med många av de myter som har spritts och fortfarande sprids i både Sverige och Finland – tyvärr även bland många av de historiker som inte har några egna djupare kunskaper i Finlands historia!

Mittuniversitetet

JAN SAMUELSON

Peter Sjölund, *Alla är vi valloner: Om sanna och osanna släkthistorier i Sverige* (Stockholm: Norstedts 2023). 244 s.

Omslaget till Peter Sjölund's bok *Alla är vi valloner: Om sanna och osanna släkthistorier i Sverige* är ett kollage. I något som ser ut som en modern vit och fräsch variant av ett 1950-talskök – den ikoniska vattenkannen formgiven av Carl-Arne Breger står i fönstret, brickor från Svenskt Tenn står lutade mot den vita kakelväggen och AWAB:s stegpall står mitt på golvet – återfinns en handfull historiska personer inklippta. Jag gissar att de ska representera de som gått före oss och att köket ska koppla ihop oss alla. För på ett plan är vi alla släkt med varandra.

Författaren genealogen Peter Sjölund har de senaste åren blivit något av en kändis för den bredare allmänheten när han hjälpte polisen att lösa dubbelmordet i Linköping 2020. Klassisk släktforskning kombinerat med DNA-teknik och en mycket erfaren släktforskare låg bakom genombrottet. Bilden av genealogen förändrades över en natt. I sin senaste bok ger sig Sjölund i kast med olika släktförfalskningar genom tiderna. Eller kanske mest i äldre

tider, när det var svårare för andra att kontrollera uppgifterna och det dessutom var magert med uppgifter.

En av bokens större förtjänster är att den är lättillgänglig och formatet tilltalar en intresserad allmänhet, som i texterna får kunskap om inte bara den eviga längtan efter att tillskriva sig själv finare anor än man har för att på olika sätt skaffa sig fördelar. Här visar Sjölund hur genealogi använts i kampen om makt, status och pengar. Det här kunde vara en fråga om släkters överlevnad och fortbestånd, då högre ämbeten och privilegier med tiden blev allt mer exklusivt reserverade för adeln. *Alla är vi valloner* gör inte anspråk på att vara en akademisk text, men som ett inlägg i diskussionerna kring genealogins makt är den ändå intressant.

Boken är uppbyggd kring 16 kortare berättelser som centrerar sig kring vikten av en släkt som kan användas som en tillgång för en själv. I texterna får läsaren möta Stormor i Dalom (men hon är också ett av mycket få kvinnoöden som figurerar i boken), Skankesläkten, Harald Hårfager och Johannes Bureus (1568–1652). Särskilt den senare återkommer i många av berättelserna. Han var tidigt intresserad av släktforskning och började kartlägga sin mors, Malin Andersdotters, anor. Hon var från Skellefteå och Bureus reste runt bland släktingarna i Västerbotten, intervjuade dem och förde noggranna anteckningar över de män och kvinnor som ingick i hans släkt. Ansatsen var god, men projektet spårade ur när Bureus förbättrade historien och kopplade sin släkt till allt mer fantasifulla och ärorika historier. Släktträdet växte sedan allt mer organiskt när senare tiders medlemmar lade till ytterligare stormän och fantiserade fram spännande kopplingar mellan släkter, allt för att öka släktens betydelse.

Utgångspunkten är vallonernas särställning i den svenska historien, både som folkgrupp med särskilda släktdrag och som kulturellt fenomen. Framställningen växlar i tid, rum och social miljö och bitvis är det svårt att hänga med i varför det ena kapitlet kommer före det andra, även om berättelser om valloner och kopplingar till valloner återkommer med jämna mellanrum. Och längtan efter att ha vallonskt påbrå, i synnerhet då det med tiden blir bra anor att ha. Det gör att titeln på boken inte är helt träffande och skapar lite förvirring i läsandet. Men valloner väcker alltid intresse och med det i rubriken lockas kanske fler läsare.

Det är i princip omöjligt att skriva om valloner och vallonättlingar utan att också skriva om järnbrukens framväxt i Sverige och världen. Med hjälp av de invandrande vallonerna blev Sverige en makt att räkna med när det gällde järnframställning. Vallonerna blev med tiden synonyma med yrkesskicklighet, företagaranda, arbetslust, kunskap och entreprenörskap, alla bra saker att förknippas med. Så bra att blicken på de små och svartmuskiga – för det är så de beskrivs – invandrarna fick en särskild lyskraft i historien som lyser

stark även in i våra dagar. Inte ens rasbiologernas grundtes om mörkhyade människor kunde rå på den lyskraften. Sjölund stannar här till och gräver lite djupare i myterna kring valloner och visar att alla som kom, totalt omkring 1 000 stycken (och med familjer omkring 2 500), inte arbetade med smide utan långt fler i skog och med kolning, eller hantverksyrken.

Det mest intressanta i Sjölungs bok är egentligen de regelrätta släktför-falskningarna, oavsett om de är kopplade till valloner eller inte. De utgör utmärkta exempel på hur man använt släktforskning som ett maktmedel och en tillgång när man ville klättra på den sociala rangskalan. Vad som sedan är sant eller inte har man i olika tider haft varierande åsikter om – och det är nog så intressant att studera närmare, även om det inte är fokus här. Denna jakt på de fina anorna blir särskilt framträdande när Johannes Bureus kusiner på mödernet, Olof, Anders och Jonas, under 1620-talet adlades Bure och kopplade med hjälp av fantasi och böjlig prosa sin gren både på fädernet och mödernet till den då kända ätten Bure. Genom denna cirkuskonst kunde de dra direkta fördelar av sin släktforskning.

Alla är vi valloner saknar regelrätta källhänvisningar. Det finns inga noter eller parenteser med författarnamn som kan leda en intresserad läsare till en källa. I stället dyker det upp ett avsnitt längst bak i boken, "Källor och fördjupning" med de olika källorna som använts kapitel för kapitel, dock inte kopplade till texten. Det här skaver en smula, i synnerhet som grundbulten i boken centreras kring möjligheten att kontrollera källor, att följa resonemang och påståenden. Kanske är det en föreställning om att man inte vill tynga texten med dessa noter och källhänvisningar? I stället ger det ett intryck av att källor kan behandlas styvmoderligt och nonchalant. Nog är det så att de som är intresserade av den här typen av diskussioner också är de som gärna hade sett betydligt mer utarbetade källhänvisningar.

Peter Sjölungs bok är utan tvekan en läsvärd bok för alla som är intresserade av hur släkthistoria har använts för att skapa makt och legitimitet, även om det framför allt är en bok som riktar sig till en intresserad allmänhet.

Stockholms universitet

MARIE STEINRUD

Maria Gussarsson, *Kartans makt i krig och fred: Fältmätarna, det nya kriget och samhällelig utveckling 1805–1831* (Lund: Nordic Academic Press 2022). 346 s.

Det är verkligen inte ofta det kommer ut en bok om historisk kartografi i Sverige. Nu har det glädjande nog gjort det och här handlar det om militär